

(trykt i Kristeligt Dagblad tirsdag den 8. december 2020, side 10)

Professor i religionsret: Forbud mod omskæring vil ikke blive godkendt af menneskerettighedsdomstol

Lisbet Christoffersen

PÅ TORSDAG skal Folketingets Retsudvalg behandle et borgerforslag om forbud mod omskæring af børn under 18 år. Og forventningen må være, at netop retsudvalget skal forholde sig til, hvordan et eventuelt forbud står i forhold til den religionsfrihed, der er beskyttet i både grundlov og menneskeretskonventioner.

I konservativ jødedom er omskæring et centralt religiøst ritual. Sammen med moderens religion udgør omskæring (på ottendedagen efter fødslen) den centrale faktor for identifikation af (konservativ) jødedom.

I islam er omskæring af drenge op til fem-otteårsalderen (nogle steder 11-årsalderen) et blandet religiøst-kulturelt element, der danner grundlag for festligholdelse af barnet.

Man skulle derfor tro, at den for tiden mest almindelige lærebog i menneskerettigheder ville have en grundig diskussion af omskæring i kapitlet om religionsfrihed.

Spørgsmålet er da også omtalt, men alene med en konstatering af, at omskæring er et legemsindgreb, der er i strid med straffeloven. "Det må således antages, at det ikke er i strid med (religionsfriheden i den europæiske menneskerettighedskonvention) artikel 9 at håndhæve et forbud mod omskæring af børn, selvom et sådant forbud begrænser den fri religionsudøvelse for visse religioner." (Jens Elo Rytter, "Individets Grundlæggende Rettigheder", side 275). Som yderligere argument henvises til børnekonventionen.

Sådan! Når den centrale lærebog anlægger en sådan mangel på afvejning, er det næppe mærkeligt, hvis Folketingets politikere går ud fra, at der er fri adgang til at forbyde omskæring.

Men det er ikke tilfældet. Som det blev anført af Eva Smith her i avisen den 20. november, så er Grundloven på religionsfrihedens side i dét spørgsmål.

Det er naturligvis helt korrekt, at religiøs praksis kan indskrænkes ved lov i et demokratisk samfund, hvis det er nødvendigt og proportionalt for at beskytte blandt andet andres sundhed (altså børnenes) eller andres rettigheder (også børnenes). Men for at vurdere, om det er nødvendigt og proportionalt, skal der foretages en afvejning, der fokuserer på intensitet. På den ene side intensiteten i barnets rettigheder og sundhed. På den anden side intensiteten i indgrebet over for religionsfriheden.

På retsudvalgets bord ligger, oversendt fra sundhedsministeren, notater, der viser, at kompleksiteten og dermed intensiteten i indgrebet stiger, jo ældre børnene bliver, og at der oftest er set komplikationer ved omskæring af børn fra to år og opefter. Dét kunne tale for at begrænse retten til omskæring af ældre børn, og idéen om at omskære voksne virker jo på den baggrund noget paradoksal.

Samtidig er intensiteten i indskrænkningen i religionsfriheden øjensynligt størst i forhold til den jødiske praksis, hvor der er tale om at regulere et helt centralt religiøst ritual på linje med den kristne dåb. Intensiteten forekommer forskellig inden for forskellige dele af islamisk-kulturel praksis.

Den retligt set nødvendige proportionalitetsvurdering taler således for, at omskæring, der indgår i et centralt religiøst ritual, og som samtidig finder sted på helt små børn ville kunne tillades – mens jo ældre barnet bliver, og jo mindre centralt ritualen er, jo sværere ville det være at argumentere for omskæringen.

Men skal vi ikke ligebehandle alle, uanset religion? Jo, medmindre der er saglig grund til en forskelsbehandling. I spørgsmålet om drenges omskæring synes det, som om dele af islamisk praksis ligger på linje med den jødiske praksis (tidlig omskæring/centralt ritual), mens andre dele af praksis med tilknytning til islam virker mindre intense, religiøst set, og samtidig udgør et mere intenst indgreb på barnet.

Herudover bør der i analyse af et eventuelt dansk forbud mod omskæring indgå en analyse af, hvordan et sådant forbud vil blive vurderet ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Der har ikke været nogen sager, og der er særligt på religionsområdet en udbredt skønsmargin, særligt hvis forbudet er grundigt behandlet i de nationale lovgivende forsamlinger – og denne sag bliver virkelig grundigt behandlet i Folketinget, om end det er svært at få øje på analyserne af religionsfrihedsargumentet.

Men den europæiske domstol har samtidig tilkendegivet, at skønsmargin til grundige medlemsstater ikke er ment som carte blanche. Man vil fortsat vurdere, om et nationalt flertal benytter

denne mulighed til at gøre uholdbare indgreb i religionsudøvelsen. Hovedargumentet for at skabe en skønsmargin er jo, at der på særligt religionsområdet er ganske forskellig praksis i medlemslandene – men det er ikke tilfældet for drenges omskæring. I alle Europas lande er drenges omskæring tilladt, netop som led et centralt element i religionsudøvelse.

Min vurdering er derfor, at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, hvis der blev rejst en sag fra forældre, der har fået forbud mod religiøs omskæring, ville gå ind i en meget detaljeret analyse i en storkammer afgørelse. Og min vurdering er, at man ikke ville godkende et forbud mod religiøs omskæring af mindre til små børn for religioner og kulturer, hvor en sådan omskæring påviseligt er et centralt ritual.

Det er almindelig praksis i dagens Danmark, at folk, der – som jeg selv – ikke er jøder eller muslimer, foregiver en slags støtte til omskæringsmodstanderne ved at sige, at de skam selv er imod omskæring, men at de af hensyn til opretholdelse af religionsfrihed alligevel taler imod et forbud.

Det vil jeg ikke.

Det centrale i religionsfrihed er, at det er en frihed, også til praksis i mindretalsreligioner, uanset om andre bryder sig om denne praksis eller ej. Så længe der ikke kan påvises klare sundhedsmæssige komplikationer må afvejningen være til religionsfrihedens fordel i et demokratisk samfund.

Lisbet Christoffersen er professor i ret og religion ved Roskilde Universitet.